

US21048152

ÚSTAVNÍ SOUD ČR	
Joštova 8, 660 83 Brno	
Došlo dne:	26 -08- 2021 5
Vyřizuje:	1+1 krát Přílohy: —

Potvrzení o doručení dokumentu

Organizace: Ústavní soud

Základní údaje

Číslo podání: US CKDP 0011956/21

Odesílatel Okresní soud v Olomouci

Věc: 23 C 30/2021, návrh č.l. 14

Doručeno: 26. 8. 2021 16:45:31

K Rukám:

ID zprávy: DZ-138575

Do vlastních rukou: Ne

Email/DS: mqiabfg

Spisová značka:

SP. Zn. Odesílatele: 23 C 30/2021

Seznam validací

Výsledek	Soubor	Subjekt certifikátu	Vystavitel
Příloha je validní	návrhnazrušení.PDF		
Neobsahuje žádné podpisy	návrhnazrušení.PDF		
Podpis je platný	PrijataDZ.zfo	SERIALNUMBER=S91490, CN=Informační systém datových schránek - produkční prostředí, O=Ministerstvo vnitra České republiky, OID.2.5.4.97=NTRCZ-00007064, C=CZ	CN=PostSignum Qualified CA 4, O="Česká pošta, s.p.", OID.2.5.4.97=NTRCZ-47114983, C=CZ

Nepředchází

Okresní soud v Olomouci
tř. Svobody 685/16
771 38 Olomouc

Ústavní soud
Joštova 8
660 83 Brno

ÚSTAVNÍ SOUD ČR	
Joštova 8, 660 83 Brno	
Došlo	5
dne: 26 -08- 2021	
_____ krát Přílohy: _____	
Vyřizuje:	

Ve věci vedené zdejší soudem:
pod sp. zn. 23 C 30/2021
žalobce: JUDr. Pavel Kolář
žalovaný: Česká republika – Vrchní soud v Olomouci
o určení trvání funkce soudce

Navrhovatel: Okresní soud v Olomouci
tř. Svobody 685/16
771 38 Olomouc

za nějž v řízení jedná: JUDr. Markéta Fialová
předsedkyně senátu 23 C

Účastník řízení: Parlament České republiky
Sněmovní 4
Praha 1

Návrh na zrušení § 94 písm. a) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů (dle čl. 95 odst. 2 Ústavy ČR a § 64 odst. 3 zákona o Ústavním soudu)

Nepředchází

LUSTRUM 26 -08- 2021
provedené ke dni :
Zpracovala :

I. Předmět řízení před Okresním soudem v Olomouci

1. Okresní soud v Olomouci v řízení sp. zn. 23 C 30/2021 projednává žalobu JUDr. Pavla Koláře, (dále jen „žalobce“) proti České republice- Vrchnímu soudu v Olomouci, IČ 64124533, sídlem Masarykova 609/1, 771 11 Olomouc (dále jen „žalovaný“) na určení trvání funkce soudce.
2. Žalobce byl dne 27. 6. 1995 jmenován do funkce soudce. V současné době vykonává funkci předsedy senátu Vrchního soudu v Olomouci, přičemž k zániku jeho funkce soudce by mělo podle ustanovení § 94 písm. a) zákona č. 6/2002 Sb. o sodech a soudcích, v platném znění (dále jen „zákon o sodech a soudcích“), s ohledem na jeho věk dojít ke dni 31. 12. 2023, tedy uplynutím kalendářního roku, v němž dosáhne věku 70 let.
3. Podanou žalobou se žalobce domáhá určení, že jeho funkce soudce nezaniká ke dni 31. 12. 2023 z důvodu ustanovení § 94 písm. a) zákona o sodech a soudcích. Žalobce považuje citované ustanovení zákona o sodech a soudcích za ustanovení zakládající diskriminaci z důvodu věku s tím, že jeho důsledkem je porušení ustanovení čl. 26 Listiny základních práv a svobod zajišťujícího právo na svobodnou volbu povolání. Podstatou žaloby je ústavněprávní argumentace, s níž se okresní soud ztotožňuje a která je dále odůvodněna níže.
4. Žalobce navrhl, aby okresní soud přerušil řízení a věc předložil Ústavnímu soudu v souladu s ustanovením čl. 95 odst. 2 Ústavy a § 64 odst. 3 zákona o Ústavním soudu s návrhem na zrušení ustanovení § 94 písm. a) zákona o sodech a soudcích pro jeho rozpor s ústavním pořádkem.
5. Žalovaný se k návrhu žalobce na přerušování řízení a předložení věci Ústavnímu soudu s návrhem na zrušení dotčeného ustanovení zákona o sodech a soudcích připojil.

II. Aktivní legitimace navrhovatele

6. Podle čl. 95 odst. 2 Ústavy obecný soud, který dospěje k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním pořádkem, věc předloží Ústavnímu soudu.
7. Žalobce se podanou žalobou domáhá určení, že jeho funkce soudce nezaniká k výše uvedenému datu z důvodu ustanovení § 94 písm. a) zákona o sodech a soudcích. Je tedy nepochybné, že k aplikaci dotčeného ustanovení by v řízení před okresním soudem došlo, neboť výklad uvedeného ustanovení a jeho soulad s ústavním pořádkem je samotným předmětem celé žaloby.
8. S ohledem na skutečnost, že okresní soud shledal argumentaci žalobce opodstatněnou a sám dospěl ve shodě s žalobcem k závěru o rozporu dotčeného ustanovení zákona o sodech a soudcích s ústavním pořádkem, předkládá Ústavnímu soudu v souladu s ustanovením čl. 95 odst. 2 Ústavy návrh na jeho zrušení.

III. Dotčený právní rámec

9. Navrhovatel navrhuje zrušení ustanovení § 94 písm. a) zákona o sodech a soudcích, dle kterého funkce soudce zaniká uplynutím kalendářního roku, v němž soudce dosáhl věku 70 let.
10. Podle důvodové zprávy k dotčenému ustanovení se „nově navrhuje stanovit jako důvod, kdy ze zákona bude zanikat funkce soudce, uplynutí kalendářního roku, v němž soudce dosáhl věku 65 let. Dosavadní úprava též umožňuje, aby soudce byl dosažením určitého věku zproštěn

funkce; zda se tomu tak stane či nikoliv, však plně závisí na individuálním rozhodnutí ministra spravedlnosti. Platná právní úprava tak neposkytuje důslednou ochranu soudcovské nezávislosti a umožňuje nerovný přístup k soudcům. Navrhuje se proto věkový limit stanovit zákonem jako bezvýjimečný důvod zániku funkce soudce. Pro zánik funkce přisedícího se věkový limit nezavádí, neboť výkon funkce přisedícího je omezen nedlouhým funkčním obdobím.“

11. Důvodová zpráva odkazuje na předchozí právní úpravu, kterou byl zákon č. 355/1991 Sb., o soudech a soudcích, účinný od 1. 9. 1991, dle jehož ustanovení § 46 odst. 1 písm. b), odst. 3 proti své vůli mohl být soudce zproštěn své funkce, jestliže dosáhl věku 65 let, přičemž o zproštění funkce soudce rozhodoval ministr spravedlnosti. Dle důvodové zprávy k této předchozí právní úpravě přitom „*úsilí o obnovení demokracie a o vybudování demokratického právního státu vyžaduje novou úpravu postavení, organizace a činnosti soudů jako orgánů zcela nezávislých a nestranných a jako takových garantujících základní občanská práva a svobody, jakož i zákonem chráněné zájmy fyzických a právnických osob.*“ Touto důvodovou zprávou bylo dále deklarováno podstatné posílení principu nezávislosti soudů a soudců, přičemž „*nezbytnou podmínkou, bez níž lze sotva mluvit o skutečné nezávislosti soudců, je, aby soudci byli jmenováni bez časového omezení. Proti jejich vůli lze jejich funkci ukončit jen odvoláním nebo zproštěním ze striktně vymezených zákonných důvodů a na základě pravomocného rozhodnutí kárného senátu.*“ K otázce zproštění soudce jeho funkce proti jeho vůli po dosažení věku 65 let se pak posledně uvedená důvodová zpráva vyjadřovala tak, že „*dosažení věku 65 let není obligatorním, ale pouze fakultativním důvodem zproštění funkce. Bude rozhodovat kvalita práce a výkonnost soudce a jeho postradatelnost či nepostradatelnost pro činnost soudu.*“
12. Pokud jde o samotnou otázku obligatorního zániku funkce z důvodu věku, v této není právní úprava jednotná. Napříč spektrem právnických profesí lze poukázat na zákon č. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „exekuční řád“), který důvod pro obligatorní zánik funkce soudního exekutora představující dosažení určitého věku neobsahuje. Ve vztahu k soudcům je pak nutno vyzdvihnout osoby soudců přisedících volených zastupitelstvy obcí, u kterých zákon o soudech a soudcích žádný důvod zániku jejich funkce vztahující se k dosažení určitého věku rovněž neobsahuje. Jakkoli lze argumentovat skutečností, že funkce soudce přisedícího není svým rozsahem náročnosti shodná s funkcí soudce, podstatným dle názoru navrhovatele zůstává, že takto nejsou funkce soudce a funkce soudce přisedícího podobně náročné co do objemu práce, avšak vzhledem ke stejné rozhodovací váze hlasu soudce přisedícího s vahou hlasu soudce by náročnost v podobě požadavku na kvalifikované rozhodování věci být podobná měla. Z tohoto pohledu se tak zdůvodnění obsažené v důvodové zprávě k současnému zákonu o soudech a soudcích uvedené výše jeví jako nedostatečné. Věkovou hranici pro zánik funkce pak neobsahuje ani zákon o Ústavním soudu. Konečně nazíráno širším pohledem je nebytné poukázat na skutečnost, že úprava trvání funkce podmíněné pouze určitým věkem není zakotvena ani u ostatních ústavních činitelů, tedy představitelů moci výkonné a moci zákonodárné, byť ze základních principů demokratického státu plyne požadavek na vzájemně doplňující se a vyvážené postavení všech tří mocí ve státě, tedy včetně moci soudní.
13. V návaznosti na výše uvedené je tak namísto zabývat se právní úpravou z pohledu otázky možného rozdílného zacházení. Na ústavní úrovni představuje ve vztahu k projednávané věci relevantní úpravu čl. 26 Listiny základních práv a svobod zakotvující právo na svobodnou volbu povolání s tím, že zákon může stanovit podmínky a omezení pro výkon určitých povolání nebo činností. Na zákonné úrovni je to pak zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“), jehož ustanovení se za absence zvláštní právní úpravy na pracovní vztah soudce použijí přiměřeně a který ve svém § 16 v prvním odstavci deklaruje

povinnost zaměstnavatelů zajišťovat rovné zacházení se všemi zaměstnanci, přičemž dle druhého odstavce je v pracovněprávních vztazích zakázána jakákoliv diskriminace, mj. i z důvodu věku. Zákoník práce v předmětném ustanovení ve třetím odstavci přímo odkazuje na zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „antidiskriminační zákon“) s tím, že dle čtvrtého odstavce uvedeného ustanovení se za diskriminaci nepovažuje rozdílné zacházení, pokud z povahy pracovních činností vyplývá, že toto rozdílné zacházení je podstatným požadavkem nezbytným pro výkon práce. Účel sledovaný takovou výjimkou nicméně musí být oprávněný a požadavek přiměřený.

14. Základním předpisem v oblasti práva na rovné zacházení a zákazu diskriminace mimo jiné i ve věcech práva na zaměstnání a přístupu k němu, přístupu k povolání, podnikání, pracovních, služebních poměrů a jiné závislé činnosti představuje již zmiňovaný antidiskriminační zákon. Podle jeho ustanovení § 2 odst. 1 se právem na rovné zacházení rozumí právo nebýt diskriminován z důvodů, které stanoví tento zákon nebo přímo použitelný předpis Evropské unie v oblasti volného pohybu pracovníků, přičemž dle třetího odstavce téhož ustanovení se přímou diskriminací rozumí takové jednání, včetně opomenutí, kdy se s jednou osobou zachází méně příznivě, než se zachází nebo zacházelo nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci, a to mimo jiné z důvodu věku. Zároveň však antidiskriminační zákon zakotvuje i přípustné formy rozdílného zacházení. Takto podle ustanovení § 6 odst. 3 citovaného zákona diskriminací není rozdílné zacházení ve věcech práva na zaměstnání, přístupu k zaměstnání nebo povolání, ve věcech pracovních, služebních poměrů nebo jiné závislé činnosti, pokud je k tomu věcný důvod spočívající v povaze vykonávané práce nebo činnosti a uplatněné požadavky jsou této povaze přiměřené.
15. Evropský právní rámec, na nějž antidiskriminační zákon odkazuje a jehož úpravu zapracovává, pak představuje Směrnice Rady 2000/78/ES ze dne 27. listopadu 2000, kterou se stanoví obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání (dále jen „směrnice“). Ta v čl. 4 odst. 1 reguluje, že členské státy mohou stanovit, že rozdíl v zacházení na základě vlastností souvisejících s jedním z diskriminačních důvodů nepředstavuje diskriminaci, pokud z povahy dotyčné pracovní činnosti nebo z podmínek jejího výkonu vyplývá, že tyto vlastnosti představují podstatný a určující profesní požadavek, je-li cíl legitimní a požadavek přiměřený. V čl. 6 odst. 1 pak směrnice reguluje opodstatněnost rozdílů v zacházení na základě věku tak, že členské státy mohou stanovit, že rozdíl v zacházení na základě věku nepředstavují diskriminaci, jestliže jsou v souvislosti s vnitrostátními právními předpisy objektivně a rozumně odůvodněny legitimními cíli, zejména legitimními cíli politiky zaměstnanosti, trhu práce a odborného vzdělávání, a jestliže prostředky k dosažení uvedených cílů jsou přiměřené a nezbytné.

IV. Relevantní judikatura

16. Soudní dvůr EU ve své judikatuře opakovaně zdůrazňuje potřebu důkladného posouzení otázky stanovení věkové hranice v souvislosti s ukončením zaměstnání ve světle cíle, jehož má být dosaženo, a jeho potřebnosti a nezbytnosti s tím, že zjistit sledovaný cíl je povinností vnitrostátního soudu. Ve věci Domnica Petersen proti Berufungsausschuss für Zahnärzte für den Bezirk Westfalen-Lippe ze dne 12. ledna 2010, věc C-341/08C-341/08, soudní dvůr uzavřel, že čl. 6 odst. 1 směrnice nebrání opatření v podobě stanovení maximální věkové hranice 68 let pro výkon povolání smluvního zubního lékaře, pokud je cílem rozdělení pracovních příležitostí mezi generace. Stanovení věkové hranice je dle soudního dvora způsobilé přispět k rozdělení pracovních příležitostí mezi generace a za splnění podmínek přiměřenosti a nezbytnosti bude

v souladu s čl. 6 odst. 1 směrnice na rozdíl od situace, měla-li by jediným takovým cílem být ochrana zdraví pacientů před poklesem výkonnosti těchto zubních lékařů, aniž by se stejné věkové omezení použilo i na zubní lékaře stojící mimo smluvní režim. Podobně ve věci Vasil Ivanov Georgiev proti Tehničeski universitet –Sofia, filial Plovdiv ze dne 18. listopadu 2010, věc C-250/09, soudní dvůr uzavřel, že článek 6 odst. 1 směrnice nebrání vnitrostátní úpravě stanovující povinný odchod do důchodu univerzitním profesorům, kteří dosáhli věku 68 let, a umožňující jim po dosažení věku 65 let pokračovat v činnosti pouze prostřednictvím smluv na dobu určitou uzavřených na dobu jednoho roku, které je možné prodloužit maximálně dvakrát, pokud tato právní úprava sleduje legitimní cíl spojený zejména s politikou zaměstnanosti a trhu práce a pokud umožňuje dosáhnout tohoto cíle přiměřenými a nezbytnými prostředky. Podpora zaměstnávání dle soudního dvora nesporně představuje legitimní cíl sociální politiky nebo politiky zaměstnanosti členských států, zejména pokud se jedná o podporu přístupu mladé generace k výkonu povolání. Soudní dvůr nicméně apeloval, že je na vnitrostátním soudu, aby zjistil skutečný cíl právní úpravy a zejména ověřil splnění podmínek přiměřenosti a nezbytnosti.

17. Soudní dvůr se již konkrétně zabýval otázkou povinného zániku služebního poměru soudců, státních zástupců a notářů dosažením obecného věku pro odchod do důchodu, a sice ve věci Evropská komise proti Maďarsku ze dne 6. listopadu 2012, věc C-286/12. Předmětná vnitrostátní právní úprava měla dle Maďarska směřovat k dosažení dvou cílů. Jednak ke sjednocení věkové hranice pro povinné ukončení služebního poměru v rámci povolání spadajících do veřejné služby při zaručení životaschopnosti důchodového režimu, vysoké úrovně zaměstnanosti a zlepšení kvality i efektivity dotčených činností správy soudnictví, jednak k nastolení vyváženější věkové skladby usnadňující přístup mladých právníků k povoláním soudce, státního zástupce či notáře, která jim zaručí rychlejší služební postup. Ačkoliv soudní dvůr oba deklarované cíle posoudil jako legitimní ve smyslu čl. 6 odst. 1 směrnice, v rámci testu přiměřenosti a nezbytnosti zvolených prostředků ani jeden z cílů v tomto konkrétním případě neprošel. Ve spojených věcech Gerhard Fuchs a Peter Köhler proti Land Hessen ze dne 21. července 2011, věci C-159/10 a C-160/10, pak soudní dvůr judikoval, že směrnice nebrání tomu, aby zákon stanovil povinný odchod do důchodu doživotně jmenovaných státních zástupců po dosažení věku 65 let, a případně v zájmu služby jim umožnil nadále pracovat až do věku 68 let, pokud je cílem tohoto zákona nastolit vyváženou věkovou skladbu za účelem podpory přijímání nových pracovníků a povyšování mladých pracovníků, optimalizovat řízení zaměstnanců a tím předcházet případným sporům týkajícím se schopnosti zaměstnance vykonávat pracovní činnost po překročení určitého věku a pokud umožňuje dosažení tohoto cíle přiměřenými a nezbytnými prostředky.
18. Plně v souladu s výslovně stanovenou úpravou čl. 6 směrnice soudní dvůr ve své judikatuře jako legitimní cíle odůvodňující rozdílné zacházení v podobě povinného ukončení zaměstnání z důvodu dosažení určitého věku shledal cíle sociální politiky. Vnitrostátnímu soudu tedy připadá úloha ověřit, zda cíle vnitrostátní normy jsou legitimní ve smyslu čl. 6 odst. 1 směrnice, tedy zda spadají pod cíle sociální politiky jako jsou cíle spojené s politikou zaměstnanosti, trhem práce či odborným vzděláváním. Současně má soud povinnost ověřit, s ohledem na všechny relevantní skutečnosti a na možnost dosáhnout určeného legitimního cíle sociální politiky jinými prostředky, zda je vnitrostátní norma jako prostředek k dosažení daného cíle v souladu se samotným zněním čl. 6 směrnice v pojmech „přiměřený a nezbytný“. I v případě absence výslovně uvedeného cíle v důvodové zprávě k příslušné normě či jiných relevantních dokumentech pro pochopení zákonodárcova úmyslu nelze na uvedené ověřování rezignovat, dle soudního dvora lze cíl právní úpravy poznat z obecného kontextu dotčeného opatření, který by umožňoval identifikaci cíle tohoto opatření za účelem výkonu soudního přezkumu jak ohledně jeho oprávněnosti, tak i přiměřenosti a nezbytnosti prostředků zavedených k dosažení tohoto cíle (viz KÜHN, Zdeněk.

5. Věk. In: BOUČKOVÁ, Pavla, HAVELKOVÁ, Barbara, KOLDINSKÁ, Kristina, KÜHNOVÁ, Eva, KÜHN, Zdeněk, WHELANOVÁ, Markéta. Antidiskriminační zákon. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 89.)
19. Legitimní cíle ve smyslu čl. 6 odst. 1 směrnice se svou povahou odlišují od legitimních cílů obsažených v čl. 4 odst. 1 směrnice. V judikatuře soudního dvora jsou proto posuzovány odděleně. Ve věci Reinhard Prigge, Michael Fromm, Volker Lambach proti Deutsche Lufthansa AG ze dne 13. 9. 2011, věc C-447/09, jejímž předmětem bylo opatření stanovující věkovou hranici 60 let pro ukončení pracovního poměru s piloty společnosti Lufthansa AG odůvodněnou snížením fyzické zdatnosti a s tím spojeným ohrožením bezpečnosti leteckého provozu, soudní dvůr judikoval, že zajištění bezpečnosti leteckého provozu představuje legitimní cíl ve smyslu čl. 2 odst. 5 směrnice za podmínky jeho nutnosti pro dosažení dotčeného cíle i čl. 4 odst. 1 směrnice za podmínky přiměřenosti dotčeného požadavku, nikoli však legitimní cíl dle čl. 6 odst. 1 směrnice.
20. Na rozdíl od legitimních cílů dle čl. 4 odst. 1 směrnice, které sledují individuální cíle zaměstnavatele (podstatný a určující profesní požadavek), jakými jsou například snižování nákladů či zlepšení konkurenceschopnosti apod., souvisejí cíle dle čl. 6 odst. 1 rámcové směrnice s politikou zaměstnanosti a reflektují tak obecné zájmy společnosti. Tyto legitimní cíle primárně uplatňuje členský stát prostřednictvím svých právních předpisů. Členské státy mají značný prostor pro uvážení při volbě nejen určitého cíle v oblasti sociální politiky a politiky zaměstnanosti, ale i ve vymezení opatření k dosažení tohoto cíle. Soudní dvůr však rovněž uvedl, že pouhá obecná tvrzení týkající se toho, že určité opatření je způsobilé být součástí politiky zaměstnanosti, trhu práce či odborného vzdělávání, nepostačují k prokázání, že cíl tohoto opatření odůvodňuje odchylku od zásady zákazu diskriminace na základě věku, aniž nepředstavují skutečnosti umožňující mít důvodně za to, že zvolené prostředky jsou způsobilé k dosažení tohoto cíle (viz KÜHN, Zdeněk. 5. Věk. In: BOUČKOVÁ, Pavla, HAVELKOVÁ, Barbara, KOLDINSKÁ, Kristina, KÜHNOVÁ, Eva, KÜHN, Zdeněk, WHELANOVÁ, Markéta. Antidiskriminační zákon. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 89).
21. Ve vztahu k čl. 4 odst. 1 směrnice a posuzování otázky přiměřenosti zvoleného opatření pro dosažení sledovaného legitimního cíle lze poukázat na rozsudky soudního dvora ve věcech Colin Wolf proti Stadt Frankfurt am Main ze dne 12. ledna 2010, věc C-229/08, a Mario Vital Pérez proti Ayuntamiento de Oviedo ze dne 13. listopadu 2014, věc C-416/13. V první z uvedených věcí soudní dvůr dovodil, že článek 4 odst. 1 směrnice nebrání takové vnitrostátní právní úpravě, která stanoví maximální věk pro přijímání na pracovní místo ve střední technické složce hasičů na 30 let. Soudní dvůr uznal vysoké fyzické schopnosti za podstatný a určující profesní požadavek ve smyslu čl. 4 odst. 1 směrnice pro výkon povolání hasiče střední technické složky, přičemž vyšel z vědeckých údajů předložených německou vládou, ze kterých vyplývá, že se dýchací schopnosti, svalstvo a odolnost lidského organismu snižují s věkem. Při posuzování otázky přiměřenosti zvoleného opatření soudní dvůr zdůraznil, že je potřeba zjistit, zda je zvolená věková hranice přiměřená pro dosažení sledovaného cíle a zda nepřekračuje meze toho, co je k dosažení nezbytné. V této souvislosti soudní dvůr uznal, že přijetí v pokročilém věku by mělo za následek, že příliš velkému počtu úředníků by nemohly být přiděleny nejnáročnější úkoly po fyzické stránce. Stejně tak by toto přijetí neumožňovalo, aby takto přijatým úředníkům byly přiděleny uvedené úkoly po dostatečně dlouhou dobu. Německá úprava tedy sledovala legitimní cíl a nepřekračovala meze toho, co je k dosažení tohoto cíle nezbytné. Naproti tomu ve druhé z uvedených věcí soudní dvůr rozhodl, že článek 4 odst. 1 a článek 6 odst. 1 písm. c) směrnice brání takové vnitrostátní právní úpravě, která maximální věk pro přijetí příslušníků obecní policie stanoví na 30 let. Uznal, že potřeba zabezpečit operační schopnost a řádné fungování policejního

sboru představuje legitimní cíl ve smyslu článku 4 odst. 1 směrnice. Dospěl ovšem k závěru, že přestože některé úkoly obecní policie vyžadují fyzickou zdatnost, stanovení věkové hranice 30 let představuje nepřiměřený požadavek. V posuzovaném případě totiž bylo možné dosáhnout legitimního cíle jinak (tj. aby policisté splňovali zvláštní podmínku fyzické způsobilosti vyžadovanou pro výkon jejich povolání) méně omezujícím způsobem, než je stanovení maximálního věku (úspěšné absolvování fyzických zkoušek). Ve vztahu k článku 6 odst. 1 směrnice soudní dvůr uznal, že požadavek odborné přípravy vyžadované a na nezbytnost přiměřené doby zaměstnání před odchodem do důchodu nebo přechodem na jinou činnost představují legitimní cíle, jež mohou odůvodnit rozdílné zacházení na základě věku. Stanovení věkové hranice však podle soudního dvora nebylo nezbytné ve vztahu ani k jednomu z těchto dvou cílů.

22. Ústavní soud se k otázce zákonného omezení práva na svobodnou volbu povolání vyjádřil v nálezu ze dne 25. 11. 2003, sp. zn. I. ÚS 504/03 tak, že *"povaha tohoto práva je ambivalentní v tom, že nevytváří pouze status negativus, tedy prostor autonomie jednotlivce, do něhož nepřísluší veřejné moci zasahovat, nýbrž je to do jisté míry i veřejná moc, která pozitivně formuje a stanoví podmínky pro výkon povolání a hospodářských činností, a vytváří tak vlastně samotné předpoklady výkonu takových činností (status positivus). Taková podstata práva podle čl. 26 odst. 1 Listiny musí nutně vést k diferenciaci hospodářských činností podle různého stupně ingerence, resp. spoluúčasti veřejného prvku dokonce na samotném konstituování takové hospodářské činnosti. Stanovení podmínek a omezení výkonu určitého povolání a určitých hospodářských činností uskutečňuje veřejná moc ve veřejném zájmu, jímž je především zájem na kvalitě výkonu takových činností. Jedním z předpokladů kvalitní realizace činnosti je například i adekvátní stupeň dosaženého vzdělání a příslušná délka praxe v daném oboru činnosti. V takových případech je třeba vždy sledovat, zda omezení práva takovým veřejným zájmem je ještě proporcionální, nebo zda dokonce nedochází takovým omezením k narušení či popření smyslu a podstaty základního práva (práva na svobodnou volbu povolání)."*

V. Důvody rozporu ustanovení § 94 písm. a) zákona o soudech a soudcích s ústavním pořádkem

23. S ohledem na výše uvedené dospívá návrhovátel k závěru, že při posouzení oprávněnosti rozdílného zacházení spočívajícího v povinném zániku funkce soudce je třeba v první řadě zjistit legitimní cíl, jehož má být takovým opatřením dosaženo. V závislosti na tom je pak další postup určen režimem toho kterého dotčeného článku směrnice. V rámci režimu čl. 6 směrnice je na místě podrobit zvolené opatření jakožto prostředek k naplnění deklarovaného cíle testu přiměřenosti a nezbytnosti. V případě aplikace čl. 4 odst. 1 potažmo ustanovení § 6 odst. 3 antidiskriminačního zákona, jež uvedený článek směrnice reflektuje, je nutné zabývat se otázkou, zda je omezující opatření odůvodněno věcným důvodem spočívajícím v povaze vykonávané práce a následně jeho přiměřenosti. Při samotném hledání věcného důvodu spočívajícího v povaze vykonávané práce je dle komentářové literatury třeba posuzovat tři aspekty, a sice zda určitá požadovaná vlastnost (avšak nikoli diskriminační důvod samotný) představuje podstatný a určující profesní požadavek, zda požadovaná vlastnost souvisí s diskriminačním důvodem a zda profesní požadavek sleduje legitimní cíl (viz ČERNÁ, J., KVASNICOVÁ, J., OBROVSKÁ, L., ONDRŮJOVÁ, Z., POSPÍŠIL, I., STRUPEK, D., ŠAMÁNEK, J., ŠTĚPÁNKOVÁ, M. *Antidiskriminační zákon: Komentář*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2021-8-19]. ASPI_ID KO198_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.). Obstojí-li omezující opatření představující rozdílné zacházení v tomto testu a dosahuje-li kvality věcného důvodu spočívajícího v povaze vykonávané práce, je v rámci následujícího testu přiměřenosti takového opatření třeba zabývat se tím, zda je věková hranice nastavena přiměřeně s ohledem na sledovaný cíl a zda není

možné požadovaného cíle dosáhnout jinak, tedy zda nepřekračuje meze toho, co je pro dosažení sledovaného cíle nezbytné.

24. Současně je namístě zdůraznit, že je obecně nutno dbát na restriktivní výklad přípustnosti rozdílného zacházení. Rozdílné zacházení tak bude přípustné spíše výjimečně. Jak dále uvádí komentářová literatura, většinu charakteristik (fyzického, intelektuálního či jiného charakteru) lze totiž od diskriminačního důvodu oddělit. I kdyby některá vlastnost v populaci byla prokazatelně spojena většinou s nositeli diskriminačního důvodu, zpravidla je možné tuto konkrétní vlastnost identifikovat individuálně (viz tamtéž).
25. Pro doplnění pak lze ještě uvést, že věk představuje specifický diskriminační důvod, neboť se stále mění nezávisle na vůli a pouze jedním směrem, tedy představuje formu nezměnitelné charakteristiky. V tomto kontextu lze poukázat na Principy Spojených národů pro starší osoby z 16. 12. 1991, jež ve svém textu odkazují nikoli na ochranu věku člověka jako takového, ale na ochranu toho věku, který s sebou přináší znevýhodnění a který způsobuje zvláštní zranitelnost svých nositelů spojenou se stereotypními náhledy na stáří jako období tělesného a duševního chátrání. Na základě vědeckých a lékařských poznatků tak sice může zaměstnavatel předpokládat, že s věkem se některé fyzické vlastnosti zhoršují či vytrácí. Přesto se tato skutečnost bude každého jednotlivce týkat jinak. Tím spíše pak například v době přijímání do zaměstnání nelze budoucí vývoj předpokládat (viz tamtéž).
26. Nikoli nevýznamným je pak v této souvislosti dle názoru navrhovatele odkaz na současný vývoj demografické situace ve společnosti, který zejména v posledních dvou dekáдах doznal podstatných změn směrem k delší průměrné době dožití, jakož i délce života ve zdraví. Podle údajů Českého statistického úřadu činila průměrná délka dožití již mezi lety 2017-2018 cca 76 let u mužů a cca 82 let u žen. Podle demografky Dagmar Dzúrové z Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy se naděje dožití s rozvojem společnosti prodlužuje ve vyspělých zemích každým rokem zhruba o dvě desetiny roku života (viz <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/lonske-umirani-je-srovnatelne-s-rokem-1945-kazdy-cech-prisel/r~165b7a0c679a11eba25cac1f6b220ee8/>). Za téměř 20 let účinnosti zákona o soudech a soudcích se tak průměrný věk dožití zvýšil o 4 roky, je-li odhlédnuto od zcela specifické situace roku 2020 zapříčiněné koronavirovou pandemií. Ruku v ruce se zvyšující se délkou doby dožití se zvyšuje i délka života ve zdraví (dle Českého statistického úřadu jen mezi lety 2005-2014 stoupla u mužů o 3,6 roku a o 4,2 roku u žen) a s tím spojená délka pracovní schopnosti. Uvedená data tedy podle všeho kopírují nadále vzrůstající trend zdravého životního stylu, nacházejícího svůj odraz mimo jiné i v rozšiřujících se věkových kategoriích (až na kategorii 70+) veřejných sportovních soutěží (např. série běžeckých závodů-půlmaratonů pořádaných sportovním klubem RunCzech a další). Obecný trend stárnutí populace pak nevyhnutelně nachází svůj odraz v úpravě narůstajícího věku odchodu do důchodu, který v současné době činí obecně 65 let, a to včetně predikce nutnosti jeho dalšího budoucího navyšování.
27. Při posouzení souladu ustanovení § 94 písm. a) zákona o soudech a soudcích s ústavním pořádkem pak s ohledem na vše výše uvedené dospěl navrhovatel k následujícím závěrům.
28. Legitimním cílem sledovaným zakotvením věkové hranice spojené s povinným ukončením funkce soudce je dle důvodové zprávy k zákonu o soudech a soudcích rovný přístup k soudcům a posílení soudcovské nezávislosti. Jakkoli je soudcovská nezávislost nezpochybnitelně esenciálním požadavkem pro řádný výkon funkce soudce a z tohoto pohledu žádoucím legitimním cílem jakékoliv přijímané právní úpravy, konkrétní provázanost takto deklarovaného legitimního cíle s omezujícím opatřením v podobě věkové hranice pro zánik funkce soudce dle názoru navrhovatele neobstojí při testu oprávněnosti rozdílného zacházení ani dle čl. 4 odst. 1, ani dle

čl. 6 odst. 1 směrnice. V rámci aplikace čl. 4 odst. 1 směrnice (jež je reflektován ustanovením § 6 odst. 3 antidiskriminačního zákona) při nalézání „věcného důvodu spočívajícího v povaze vykonávané práce“ výše uvedeným testem nelze dle navrhovatele dovést souvislost mezi požadovanou vlastností (nezávislost soudce) a diskriminačním důvodem (věk). Z hlediska čl. 6 odst. 1 směrnice pak soudcovská nezávislost nespadá pod žádný z tam uvedených legitimních cílů, jelikož se žádným způsobem nedotýká cílů sociální politiky. Nutno podotknout, že i v opačném případě, tedy i kdyby soudcovská nezávislost byla jedním z legitimních cílů akceptovatelných v rámci čl. 6 směrnice, jakož i v případě dovedl-li by navrhovatel mimo důvodovou zprávu legitimní cíl dotčeného ustanovení v podobě politiky trhu práce, generační obměny soudců apod., neprošlo by dle navrhovatele věkové omezení funkce soudce testem přiměřenosti a nezbytnosti, neboť zejména v kontextu absence jakékoliv omezující věkové hranice u soudců přísedících, jakož i u soudců Ústavního soudu by nebylo možno učinit závěr, že sledovaného cíle by bez věkové hranice 70 let omezující výkon funkce soudce nebylo možno dosáhnout.

29. Po vyloučení možnosti úspěšné aplikace čl. 6 odst. 1 směrnice se navrhovatel dále v souladu s povinností vyplývající z výše uvedené judikatury zabýval hledáním jiného vhodného legitimního cíle, který by za současného splnění dalších podmínek čl. 4 odst. 1 směrnice mohl vést k závěru o ústavní souladnosti posuzovaného ustanovení. Je nepochybné, že funkce soudce je náročná, spojená s požadavkem značné odbornosti a po všech dalších stránkách vysoké profesionality. Požadavek vysoce kvalifikovaného výkonu soudní moci je odůvodněn mimo jiné i samotnou skutečností, že se jedná o jeden ze tří pilířů moci v právním státě. Důvodným legitimním cílem, který by byl sledován posuzovaným ustanovením, by tak mohl být požadavek na kvalifikovaný výkon soudní moci osobami schopnými dosáhnout vysoké profesionalitě. Požadovanou vlastností je tedy profesionalita a schopnost kvalifikovaného soudního rozhodování, kterážto nepochybně představuje podstatný a určující profesní požadavek. Rovněž souvislost mezi uvedenou požadovanou vlastností a diskriminačním důvodem (věkem) lze zcela jistě dovést. Byť existenci věcného důvodu spočívajícího v povaze vykonávané práce lze v tomto případě dovést, dle názoru navrhovatele však ani takto definovaný legitimní cíl neobstojí v rámci následného testu přiměřenosti (potažmo nezbytnosti). Jak bylo uvedeno již výše, rostoucí věk je svou povahou zcela specifickým diskriminačním důvodem, neboť se u každého jednotlivce projevuje jinak. Omezení či ztráta schopnosti kvalifikovaného a profesionálního soudního rozhodování v důsledku dosažení určitého věku se z tohoto pohledu jeví jako poměrně zjednodušující závěr. Rozhodným proto není nutně věk sám o sobě, nýbrž kvalita intelektuálních schopností a kognitivních funkcí, jejichž stav závisí na mnoha faktorech a u každého jedince se proto může lišit. V případě funkce soudce se přitom nejedná o pozici spojenou s požadavkem fyzického výkonu (jako příslušníci armády, ozbrojených složek či záchranných sborů), u něhož je přímá spojitost mezi jeho poklesem a vzrůstajícím věkem nezpochybnitelná, a dle výše uvedených judikатурních závěrů proto rozdílnost v zacházení z důvodu věku oprávněná. Zdravotní stav ani fyzická kondice není u soudce určujícím profesním požadavkem. S ohledem na výše popsany trend vývoje demografické situace spočívající ve zvyšující se průměrné délce dožití i zvyšující se délce dožití ve zdraví pak vyvstává otázka, zda je stanovená věková hranice 70 let adekvátní a přiměřenou. V této souvislosti lze poukázat na i přes překročený věk 70 let stále profesně aktivní osobnosti napříč spektrem náročných kvalifikovaných povolání, např. prof. MUDr. Jan Pírk, DrSc., prof. MUDr. Pavel Pafko, DrSc. a další. Je tedy otázkou, zda lze stanovit objektivní věkovou hranici, po jejímž dosažení již soudce není schopen řádně vykonávat svoji funkci.
30. Nelze přitom odhlédnout od již zmiňované skutečnosti, a sice že u soudců přísedících žádná věková hranice omezující výkon jejich funkce stanovena není. Zdůvodnění obsažené v důvodové zprávě odkazující na jejich nedlouhé funkční období se v tomto kontextu jeví jako nepřipadný,

neboť soudci přisedící mohou být (a bývají) zvoleni opakovaně. Ačkoli se objem vykonávané pracovní agendy soudce přisedícího od soudce liší, rozhodujícím je dle návrhatele rovnost postavení jich obou. Za situace, kdy hlas soudce přisedícího má stejnou rozhodovací váhu jako hlas soudce, a při senátním rozhodování tak soudci přisedící mohou soudce přehlasovat, lze uzavřít, že i s funkcí soudců přisedících se pojí ten stejný podstatný a určující profesní požadavek, tj. schopnost kvalifikovaného posouzení věci a rozhodování. Za takto stanoveného uspořádání postavení soudců a soudců přisedících postrádá dle návrhatele věkové omezení u soudců důvodnost. Obdobně lze poukázat na postavení soudců Ústavního soudu, kteří ve výkonu své funkce rovněž nejsou limitováni věkovým omezením, a mohou tak funkci soudce Ústavního soudu vykonávat i po dosažení věku 70 let. U soudců Ústavního soudu pak navíc odpadá možnost argumentovat odlišným objemem vykonávané agendy, naopak ještě výraznější je u nich požadavek vysoké odborné erudice a profesionality.

31. Poukázat je rovněž nutno na absenci věkového limitu u představitelů zbývajících dvou státních mocí, tj. moci zákonodárné a výkonné. Žádná věková hranice není stanovena ani u členů zákonodárných sborů, ani u ústředních orgánů státní správy. I zde je případný odkaz na omezené období výkonu funkce nepřipadný, neboť i zde zůstává rozhodující profesní náročnost uvedených pozic a požadavek na jejich kvalifikovaný výkon, který je přitom umožněn i osobám přesahujícím 70 let věku, a závisí tak pouze na individuálních kvalitách každého kandidáta.
32. Z uvedeného, jakož i z obecné preference individualizace před paušalizací dle návrhatele vyplývá, že dovozeného legitimního účelu v podobě požadavku na kvalifikovaný výkon soudcovské funkce lze dosáhnout i jinými prostředky. Dostát požadavkům na zachování kvalifikovaného, odborného soudního rozhodování se nepochybně dařilo i za předchozí právní úpravy, která zohledňovala individuální schopnosti konkrétního soudce a zároveň odůvodněné personální potřeby soudů. Uvedeného legitimního cíle (stejně jako deklarovaného cíle posílení soudcovské nezávislosti-za předpokladu zakotvení příslušného zákonného rámce) lze dosáhnout i prostřednictvím objektivního individuálního posouzení schopností každého soudce, který by měl zájem ve své funkci setrvat i po dosažení věku 70 let. Takovým objektivním individuálním posouzením by například mohlo být povinné odborné přezkoumání psychického stavu soudce, který by se po dosažení věku 70 let ucházel o setrvání ve funkci. Přitom i současný zákon o soudech a soudcích obsahuje rámec, jenž by uvedenému cíli mohl sloužit, a sice v podobě důsledné aplikace ustanovení § 94 písm. b) ve spojení s ustanovením § 91 písm. a).
33. Lze-li najít prostředky, kterými lze dosáhnout sledovaného legitimního cíle jinak než stanovením obecné věkové hranice 70 let omezující výkon funkce soudce, nelze než dospět k závěru, že dotčené omezující opatření není pro dosažení legitimního cíle nezbytné, není ani přiměřené, a to vše tím spíše není-li ze strany zákonodárce odůvodněné (jak co do stanovení věkové hranice obecně, tak co do stanovení konkrétní věkové hranice 70 let). V takovém případě neprochází testem přiměřenosti a neodůvodňuje přípustný rozdíl v zacházení dle čl. 4 odst. 1 směrnice ani dle ustanovení § 6 odst. 3 antidiskriminačního zákona.
34. Vzhledem ke skutečnosti, že dle návrhatele nelze rozdílné zacházení v podobě stanovení věkové hranice 70 let omezující výkon funkce soudce považovat za přípustné, jelikož v souladu s výše uvedenými judikaturními závěry soudního dvora i Ústavního soudu ve spojení s žádným z myslitelných legitimních cílů nenaplnuje požadavky nezbytnosti a přiměřenosti, dospěl návrhatele k závěru o rozporu posuzovaného ustanovení s ústavním pořádkem pro jeho diskriminační povahu a z toho vyplývající porušení čl. 26 Listiny základních práv a svobod.

VI. Závěrečný návrh

S ohledem na vše výše uvedené Okresní soud v Olomouci navrhuje, aby Ústavní soud nálezem rozhodl takto:

Ustanovení § 94 písm. a) zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, **se zrušuje**, a to dnem, který Ústavní soud určí.

Olomouc 26. srpna 2021

JUDr. Markéta Fialová